

A Délvidéki magyarság múltja és jelene

írta Dr. Ribár Béla

Egy nemzettrész kálváriái

A magyar történelem gyászos eseményei a tatárjárás, a mohácsi vész, az 1848-as és 1956-os forradalmak leverése, de ide soroljuk az 1920-as igazságtalan trianoni békediktátumot is. Nem lehet igazságosnak nevezni egy olyan békediktátumot, amely több mint négymillió magyart szakított el az anyanemzettől és kisebbségi sorsba kényszerített. Nem lehet igazságosnak nevezni a békediktátumot, mert az elszakított országrészekben nem juthatott kifejezésre a népek önrendelkezési joga, nem engedélyezték a népszavazást, amellyel a lakosság kinyilváníthatta volna azon óhaját, hogy mely államban szeretne élni. Így került a Délvidék is az újonnan alakult mesterséges tákolmány, az SZHSZ Királyság fennhatósága alá annak ellenére, hogy a szerbek ezen a területen kisebbségben voltak. Így kerültek szüleim is, akik még 1920-ig magyar állampolgárok voltak, kisebbségi sorsba, és én már ebben a sorsban születtem, de a kisebbségi érzés sohasem vett erőt rajtam, mert magyarságomra mindig büszke voltam!

Az SZHSZ Királyság megszüntette a magyar középiskolákat a Délvidéken. Belgrádban engedélyezett ugyan egy ún. magyar tanítóképzőt, amelyben a leendő magyar tanítók csak a magyar nyelvet és a hittant tanulhatták anyanyelvükön. A magyarok településeken hat elemit engedélyeztek magyar nyelven, de a "névelemzést" alkalmazták, ami azt jelentette, hogy a szláv hangzású neveket viselő -- annak ellenére, hogy ők magukat magyarnak vallották -- szerb iskolába kellett hogy járjanak. Így akarták az asszimilációt elősegíteni.

1941 tavaszán Bácskát visszacsatolták az anyaországhoz, Bánát pedig német fennhatóság alá került. A Bácskába bevonuló magyar hadsereget a magyarok felszabadítóként üdvözölték, amiért 1944-ben, a megtorlás napjaiban sokan életükkel fizettek.

1944 őszén megkezdődött a délvidéki magyarság első tragikus kálváriája. A titói hatalom két hónapig katonai közigazgatást vezetett be, és ez idő alatt több tízezer ártatlan magyart végeztek ki vagy vertek agyon. Ezeket az eseményeket szülőfalumban, Torontálvásárhelyen éltem át, ahol "csak" nyolc magyar lakost hurcoltak el a partizánok néhány helybeli szerb segédletével, és a szó szoros értelmében agyonverték őket. Köztük volt Gachal János is, a helybeli református tiszteletes. Gachal tiszteletesen kívül még vagy harminc különböző felekezethez tartozó lelkészt hurcoltak el és gyilkoltak meg a partizánok. A délvidéki magyar történelmi egyházak még adósok azzal, hogy feltárják és megírják ezeknek a mártír papoknak a tragikus történetét.

Külön meg kell említeni három dél-bácskai falu magyarságának tragikus sorsát. Csúrog, Zsablya és Mozsor minden magyar lakosát koncentrációs táborba hurcolták, a férfiak nagy részét kivégezték, az asszonyokat, gyerekeket és öregeket pedig hónapokig sötét vízben főtt kukoricaliszten tartották, aminek következtében több százan meghaltak, köztük sok csecsemő is. A túlélőket örökre száműzték szülőfalujukból, és minden vagyonukat elkobozták. Ezekről az eseményekről ír Teleki Júlia Keresem az apám sírját című könyvében.

1945-ben a kommunista hatalom megkezdte a szerbek és montenegróiak tömeges betelepítését a kiűzött vagy kivégzett németek és magyarok helyébe. De magyarok lakta

falvakba is telepítettek, hogy megváltoztassák a helység etnikai összetételét, tehát etnocídiumot hajtott végre a titói hatalom! Ezt pedig tiltja a nemzetközi jog, de a nyugati nagyhatalmak semmit sem tettek ellene.

Milosevic hatalomra jutása sorscsapást jelentett nemcsak a délvidéki magyarságra, hanem Jugoszlávia egész lakosságára is. A szerbek tragédiája az, hogy nagy részük erre csak egy évtized elteltével eszmélt rá, és még mindig vannak követői, de hát minden gazember megtalálja a maga híveit!

A hatalma alatt bennünket, délvidéki magyarokat ért károkat, sérelmeket és veszteségeket szeretném felsorolni a teljesség igénye nélkül. Az Újvidéki Rádió magyar szerkesztőségének volt egy rádiószínházi osztálya, melynek minden tagját elbocsátották állásából. A magyar szerkesztőségnek volt egy erős ultrarövid hullámú adója, melyen 24 órán át sugározott műsort. Ezt is megvonták tőlünk, és most egy gyengébb adón sugározhatják a műsorukat, amelyet kevesebben hallgathatnak.

Annak ellenére, hogy adófizető polgárai vagyunk ennek az országnak, a milosevici korszakban a középiskolás diákjaink részére több évig nem adtak ki tankönyveket. Az Újvidéki Egyetemen, ha tanári vagy tanársegédi állásra írtak ki pályázatot, azt magyar nemzetiségű nagyon ritkán nyerhette el, még ha jobb eredményeket, több tudományos munkát mutatott is fel. Ezekről az esetekről írtam is akkoriban a napilapunkban, a Magyar Szóban.

Milosevic hatalomra jutásáig az Újvidéki Egyetem Jogi Karán a magyar tanárok megszervezték a magyar nyelvű oktatást, aminek köszönhetően minden évben 40-50 magyar ajkú hallgató is jelentkezett erre a karra. A milosevici hatalom megszüntette a magyar nyelvű oktatást, és a magyar tanárok egy részét elbocsátották állásából. Sajnos van olyan tanszék az Újvidéki Egyetemen, mint amilyen a TTK Földrajzi Tanszéke, ahol egy magyar tanár vagy tanársegéd sem dolgozik. Az Újvidéki Egyetem más karairól is több magyar egyetemi tanárt bocsátottak el, vagy a fiatal tanársegédek maguk hagyták el állásukat, és menekültek el a katonai behívó elől Magyarországra vagy a Nyugatra.

A vezető beosztásokból mindenhol elbocsátották a magyar nemzetiségűeket, néhány janicsár kivételével, akik beléptek Milosevic vagy feleségének a pártjába. De nemcsak vezető beosztásból menesztették a magyarokat, hanem sok-sok más munkahelyről is, és helyükbe szerb menekülteket alkalmaztak. Így kezdődött a magyarok szisztematikus elszegényítése.

A milosevici soviniszta rendszer hatalomra jutásával megkezdődött a délvidéki magyarság újabb tragikus kálváriája.

Amikor kitört a délszláv háború, az akkori érdekszervezetünk, a Vajdasági Magyar Demokratikus Közösség kijelentette, hogy ez nem a mi háborúnk, és mi magyarok nem akarunk részt venni a délszláv viszályban. Ennek ellenére a magyar fiatalokat és katonaköteleseket a hadseregbe sorozták, és a frontra vezényelték őket, méghozzá lakossági számarányunkhoz képest nagyobb számban. Sajnos több mint ötven magyar vesztette életét ebben a szerbek, horvátok és bosnyákok közötti esztelen és értelmetlen testvérháborúban.

A fiamnak és a vejemnek is bujkálnia kellett, hogy el ne vigyék őket a frontra. Mint már mondtam volt, sokan külföldre, főleg Magyarországra menekültek a katonai behívó elől. Hogy hányan menekültek el szülőföldjükről, azt majd a következő népszámláláskor fogjuk megtudni. Valószínűleg néhány tízezret tesz ki a délvidéki magyarság újabb számbeli vesztesége.

Horvátországi, boszniai és kosovói szerbek százezreit telepítik immár harmadszor Vajdaságba. (Az első betelepítés a királyi Jugoszláviában történt a húszas években. A második betelepítés pedig a titói korszak kezdetén.) A betelepültek közül sokan az üresen maradt házakba törnek be, akiknek a tulajdonosai vagy elmenekültek, vagy vendégmunkásként a Nyugaton dolgoznak. Tehát újabb etnocídiumot hajtottak végre, és

a Nyugat újfent semmit sem tett ez ellen. A betelepültek fenyegették az itt élő magyarokat és horvátokat, nem ritkán a házukra lőtték vagy kézigránátot dobtak az udvarukba. És a milosevici hatalom rendőrei tétlenek voltak!

Egyesek a magyarok elleni gyűlöletüket falfirkákon fejezték ki. Ilyen falfirka éktelenkedett Újvidéken hónapokig a délvidéki magyar sajtóház falán a következő szöveggel: Gyűlölöm a magyarokat -- Szerb gyerekek.

A fasiszta eszméket valló szerb radikális párt vezére, Seselj vajda a szerb parlamentben azt mondta, hogy a magyaroknak egy, a szlovákoknak pedig két szendvicset fog adni a kitelepítésükkor, mivel a szlovákoknak tovább kell utazniuk Szlovákiába, mint a magyaroknak Magyarországra.

Ugyancsak a szerb parlamentben hangzott el egy korlátolt szerb képviselő szájából, hogy a magyarok 1956-ban jöttek Vajdaságba, és a kitelepítésüket ajánlotta.

A milosevici korszakban rendszeressé vált a magyar fiatalok bántalmazása, csak néhányat fogok megemlíteni.

2000-ben az újvidéki városi autóbuszban egy szerb telepes megvert egy fiút csak azért, mert a barátnőjével magyarul beszélt. Az aggasztó az esetben az, hogy a többi szerb utas szótlanul tűrte ezt a barbár cselekedetet, és nem kelt a magyar fiú védelmére! Az esetről az akkori szerb ellenzéki újságok elítélően írtak, de a sovinszta rendszer sajtója meg sem említette.

Az iskolában, ahol kisebbségben vagyunk, a magyar tagozatok diákjai nem mertek a szünetben kimenni az udvarra, nehogy megverjék őket, és a szerb iskolaigazgatók mindezt tétlenül tűrték.

A legújabb verésről, ami már a mostani, magát demokratikusnak nevező kormány idejében történt, egy hónapja értesültem. Szabadkán az egyik iskola névváltoztatást hajtott végre, és Széchenyi István nevét vette fel. Talán ez bőszített fel két szerb személyt, akik megverték az iskola magyar igazgatóját. Egyedül ebben az esetben találta meg a rendőrség a tetteseket, és remélem, elnyerik méltó büntetésüket.

Milosevic hatalomra jutásáig Vajdaságnak volt egy Tudományos Akadémiája is, melynek hat magyar is tagja volt. Sajnos azóta ketten elhunytak, és csak négyen maradtunk. Ezt az akadémiát a hatalom a Szerb Tudományos Akadémiával való egyesülésre kényszerítette. Az egyesítés után három akadémiai választás is lezajlott, és mindig ajánlottunk újabb tagokat Vajdaságból, de egyet sem választottak meg.

Jómagam azon fáradozom, azért harcolok, hogy visszaállítsuk a Vajdasági Tudományos Akadémiát. Ha ez sikerülni fog, akkor a vajdasági magyar akadémikusok száma is megnövekedhet, mert vannak olyan tudósaink, akik tudományos eredményeik alapján megérdemelnék az akadémiai tagságot.

A letűnt milosevici rendszer tehát mindent megtett, hogy ne érezzük magunkat otthon a szülőföldünkön, a Délvidéken!

A milosevici politika hozadéka a több tízezer vagy talán százezer halott, több százezer menekült, és az ország gazdaságának teljes tönkretétele. Hogy ez utóbbit illusztráljam, elmondom, hogy 1993-ban, amikor a világon eddigi legnagyobb méretű infláció volt Jugoszláviában, az egyetemi tanári fizetésem 1 dollárt tett ki.

Horvátországban a minap tették közzé a sajtóban, hogy a háború horvát áldozatainak száma 20 000 körül van. Boszniában 1995-ben, amikor a szerbek elfoglalták Srebrenica városát, két nap alatt közel 8000 muzulmánnt öltek meg. A város férfilakosságát teljesen kiirtották.

1999-ben átéltük a NATO bombázásait, miután már hétszázezer albánt űztek ki Kosovából. Ha nem hajtják végre ezeket a bombázásokat, akkor a kosovói albánokat mind száműzték volna, és utána mi, délvidéki magyarok következünk volna, hogy megteremtsék az etnikailag tiszta Szerbiát.

A milosevici korszakban felütötte fejét a Nagy-Szerbia eszméje. Azt mondogatták, hogy ahol egy szerb él vagy egy szerb sírja van, az Szerbia. Az eszme örültségének a tetőfoka az volt, amikor azt a szállóigét terjesztették,

hogy "Tokióig Szerbia!".

A milosevici korszak más nemzetiségek iránti gyűlöletszítása következtében nagyon sok vegyes házasság felbomlott.

Sajnos fasiszta fenyegetések és öldöklésre való felhívások még a magát demokratikusnak nevező kormány tagjai szájából is elhangzanak. A napokban a Szerbiai Demokrata Párt egyik politikusa azt nyilatkozta, hogy Kostunica elnököt arra fogja kérni, hogy tankokkal tiportassa el a vajdasági autonomistákat, a túlélőket pedig ő maga mészárolja majd le!

Demokrácia és egyenlőség a Délvidéken csak akkor lesz, ha a társadalom minden szegmentumában, a gazdaságban, a politikában, a közigazgatásban, az iparban, az igazságszolgáltatásban, a rendőrségben a vezető posztokon annyi magyar lesz (és olyan magyar, akit mi választunk meg), amennyi a lakossági számarányunk Vajdaságban, azaz kb. 17%. Továbbá demokrácia és egyenlőség a Délvidéken csak akkor lesz, ha a magyar gyerekek magyar iskolába járhatnak, és magyarul tanulhatnak az óvodától az egyetemig. Jelenleg az általános iskolás magyar gyerekeknek 20%-a, a középiskolások 30%-a a magyar iskolák vagy tagozatok hiánya miatt nem tanulhat anyanyelvén, ami asszimilációhoz vezet. Az Újvidéki Egyetemen csupán a Magyar Tanszéken a leendő magyartanárok tanulhatnak anyanyelvükön és részben az óvónőképzőben. Azok a magyar fiatalok pedig, akik még az általános iskolát sem fejezhetik be anyanyelvükön, elvesznek a magyarság számára, azok nagy része asszimilálódik, és közülük kerülhetnek ki a pecsovicsok, a janicsárok.

Nem vagyunk megelégedve iskoláinkban a történelem-, az ének-, a zenei és a képzőművészeti oktatással. Ezeket a tantárgyakat gyermekeink a szerb diákok részére írt és magyarra fordított könyvekből tanulják. A magyar történelemből csak néhány mozzanatot tanulnak, és ezek is a magyarságot úgy mutatják be, mint bűnös népet. Ezek a tankönyvek a bűntudatot és a kisebbségi érzést akarják elpalántálni gyermekeink lelkébe.

A királyi Jugoszláviában, de a titói szocialista, a milosevici sovinszta és a mai Szerbiában is a történelemhamisítók azt akarják a magyarok nemzedékeivel elhitetni, hogy a magyarok a Délvidéken jövevények, és a szerbek képezik Vajdaság egyetlen és őshonos népességét. A magyarok őshonosságát bizonyítja többek között az a romjaiban is fenséges aracsí puszta templom, amely Bánátban, Törökbecse közelében van. A közelmúltban a puszta templom tövében Bánát püspöke, Huzsvár László misét tartott, amelyen felolvasta VI. Pál pápa 1030 körül írt levelét, amelyben felsorolja a magyarországi monostorokat, és köztük van Aracs is. Tehát ezen a térségen élünk már közel ezer éve!

A történelem, a zenei és képzőművészeti oktatáshoz olyan programot követelünk, amellyel felébresztjük, fenntartjuk és erősítjük az önazonosságtudatot, a nemzettudatot, a magyarságtudatot annak érdekében, hogy gyermekeink ne asszimilálódjanak!

A magyar tanárok hiánya miatt számos középiskolában, de néhol már az általános iskolában is 4-5 vagy még több tantárgyat is nem anyanyelvükön tanulnak a magyar tagozatokon. Annak érdekében, hogy serkentsük a tanárképzést és más diplomás szakemberek képzését, a 90-es években Szabadkán, Újvidéken, Zentán, Nagybecskerekben, Temerinben, Zomborban és Adán megalakultak a diáksegélyező egyesületek azzal a szándékkal, hogy anyagi támogatást nyújtsanak a szegény sorsú magyar diákoknak és egyetemistáknak. Ez alkalommal mondok hálás köszönetet az Újvidéki Diáksegélyező Egyesület nevében mindazoknak az amerikaiaknak, akik már majd tíz éve támogatják diákjainkat és egyetemistáinkat. Ez idő alatt önök több mint 20 000 dollárt küldtek át hozzánk ÚDE-támogatottainak részére.

Hogy mennyit jelentett és jelent ez a segély a diákjaink és egyetemi hallgatóink részére, azt a korábban említett 1993-as, hírhedt, infláció idejében kapott 1 dolláros egyetemi tanári fizetésem illusztrálja és az, hogy a jelenlegi átlagfizetés Szerbiában 70 dollár körül mozog.

Sajnos az önök támogatására az elszegényedésünk, valamint Szerbia katasztrofális gazdasági helyzete miatt még mindig nagy szükségünk van, ha azt akarjuk, hogy legyen magyar értelmiségünk a Délvidéken, ha azt akarjuk, hogy minden magyarul beszélő falunk

legyen magyar orvos, hogy a beteg anyanyelvén mondhassa el panaszait az orvosának, mert lehet, hogy szerb nyelven nem is tudná elmondani, ami pedig nélkülözhetetlen a sikeres gyógyítás érdekében.

Sajnos a támogatásra továbbra is szükségünk lesz, ha azt akarjuk, hogy több magyar tanárunk legyen, hogy javítsunk azon az áldatlan állapoton, hogy 4-5 vagy még több tantárgyat is nem anyanyaelvükön tanulnak a magyar diákok.

Sajnos szükségünk lesz a támogatásra, ha azt akarjuk, hogy legyen elegendő jogászunk, ügyvédünk, bírónk, akik segítenek majd jogi sérelmeink orvoslásában, amelyből pedig oly sok volt eddigi kisebbségi létünk alatt.

Szükségünk van a támogatásra, ha azt akarjuk, hogy több mérnökünk és közgazdászunk legyen, akik vállalatigazgatóként méltányosan fogják elosztani a munkahelyeket, és figyelembe veszik a lakossági számarányunkat is.

Olyan magyar szakemberekre van szükségünk, akik magyar szellemiségben nevelkedtek, akiknek nemzetiségű tudatuk van, hibátlanul beszélnek az anyanyelvüket, ismerik a magyar kultúrát, történelmet, irodalmat. Olyan szakemberekre van szükségünk, akik bátran vallják és vállalják magyarságukat.

Tehát nemcsak tanárookra, tanítóokra, hanem orvosokra, mérnökökre, jogászokra, közgazdászokra, informatikusokra is nagy szükségünk van, mert mindezekből a szakemberekből a lakossági számarányunkhoz képest sokkal kevesebb van, mint a többségi "mennyei" nép soraiban. Vajon mi, délvidéki magyarok kevésbé vagyunk alkalmasak egy egyetemi diploma megszerzésére? Tudjuk, hogy nem vagyunk kevésbé rátermettek, és ez az állapot a mindenkori szerb hatalom irántunk tanúsított hátrányos megkülönböztetésének a következménye! Hogy nem vagyunk kevésbé rátermettek, bizonyítja a philadelphiai Institute for Scientific Information Science Citation Index adatbázisa alapján elkészített két felmérés is a vajdasági tudományos fokozattal rendelkező kutatókra vonatkozó idézettség. Mind a két felmérés azt mutatta ki, hogy a tíz legtöbbet idézett vajdasági tudományos kutató között az első, negyedik és hetedik helyen magyar nemzetiségű áll, annak ellenére, hogy a számunk, azaz a tudományos kutatók száma sokkal, de sokkal kevesebb, mint a többségi szerb nemzetiségűeké.

1997-ben megalakítottuk a Vajdasági Magyar Tudományos Társaságot, de a munkánkat a milosevici hatalom csak 1999-ben engedélyezte. A társaság kiadta a délvidéki magyar kutatók életrajzát, megrendeztünk három tudományos tanácskozást, melynek anyagát könyv alakban kiadtuk. Kidolgoztuk a vajdasági magyar egyetem törvénytervezetét, és közvitára bocsátottuk. Ugyanis meggyőződésünk, hogy csakis egy magyar egyetem szolgálhatna szülőföldünkön való megmaradásunkat, szellemi elitünk kiképzését, hozzájárulhatna kisebbségi közösségünk gazdasági és társadalmi esélyegyenlőségünk növeléséhez. Ehhez kérem a nyugati magyarok segítségét.

Szívmelengető volt a részünkre, amikor a néhai Antall József miniszterelnök kijelentette, hogy lélekben 15 millió magyar miniszterelnökének tekinti magát. Ekkor éreztem először, hogy van egy anyaországom, hogy Magyarország az anyaországom.

Örülünk a mostani magyar kormány által megszavazott státustörvénynek, amellyel az anyaország nyolcvanéves adósságát törleszti a határon túli magyarokkal szemben. Ez a törvény a magyar nemzet határmódosítás nélküli egyesítését jelenti. Reméljük, hogy e törvény életbe lépése után többen merik és akarják vállalni magyarságukat, és ellenhatást fog kifejteni az asszimilációval szemben, amelyre olyannyira törekedett mind a királyi, mind a titói és a milosevici rendszer is.

Hasonló gesztust tanúsított a Magyar Tudományos Akadémia is a határon túli magyar tudományos kutatókkal szemben. Bár ez a gesztus csak néhány száz délvidéki magyart érint, de meg kell hogy említssem. Tavaly a Magyar Tudományos Akadémia bevezette a külhoni köztestületi tagságot. Külhoni köztestületi tag lehet minden tudományos fokozattal rendelkező külhoni magyar, aki kéri a felvételt, ami egy űrlap kitöltéséből áll. Az idén a délvidéki köztestületi tagok már pályázhattak a Magyar Tudományos Akadémia által kiírt pályázatra, mellyel az akadémia anyagilag támogatja a külhoni magyar kutatók kutatási terveit.

Sajnos a délvidéki magyarságra nem jellemző az összetartás. Ezt bizonyítja az öt magyar vajdasági párt is, amely közül csak a Vajdasági Magyar Szövetség jutott be a szerb parlamentbe. A Vajdasági Képviselőházban három magas beosztású magyar politikusunk van: a képviselőház alelnöke, az igazságügyi titkár és az oktatásügyi titkár. Ezenkívül a

VMSZ elnöke, Kasza József a szerbiai kormány alelnöke. Elvárjuk tőlük, hogy a magyarság érdekeit hűen képviseljék és harcoljanak értük. Sajnos a VMSZ alelnöke, Józsa László aláírta a szerb kormánynak a nyugati hatalmakhoz intézett levelet, melyben kéri, hogy a szerb kormányt egyelőre ne vonják felelősségre a kisebbség iránti kötelezettség elmulasztása miatt, mivel az országnak fontosabb problémái vannak, mint pl. Kosovo és Montenegro kérdése. Ezt a VMSZ-nek nem lett volna szabad megtennie!

Reményre ad okot, hogy a szövetségi kisebbségügyi miniszter, Rasim Ljajic a szerbiai muzulmán kisebbséghez tartozik, és a minisztérium a közelmúltban kidolgozott egy kisebbségvédelmet szolgáló törvénytervezetet, amelyet közvitára bocsátottak. Reméljük, hogy ez a törvény, amennyiben megszavazzák, gyógyírként fog hatni a rengeteg sérelemre, amit a délvidéki magyarság átélt!

Minden viszontagság ellenére még vagyunk és maradunk a szülőföldünkön, ott, ahol őseink sírjai domborulnak, csontjai porladoznak. Maradunk, mert mi itt a déli végeken is magunkénak valljuk a Szózatot, melynek zárószövege szerint "A nagy világon e kívül/
Nincsen számodra hely;/ Áldjon vagy verjen sors keze: Itt élned, halnod kell."

*** Elhangzott 2001 augusztusában Columbusban, Cincinnatiban, Lake Hope-on (Reménység-tava) és Chicagóban tartott előadásokon.**

írta Dr.Ribár Béla